

TURINYS

PRATARMĖ	12
PRATARMĖ TREČIAJAM IR PATAISY TAM LEIDIMUI	13
ĮVADAS STUDENTAMS	14
1. MAKROEKONOMIKA IR PAGRINDINĖS JOS PROBLEMOS	16
1.1. MAKROEKONOMIKA KAIP MOKSLAS	16
1.1.1. Ekonominis mąstymo būdas	16
1.1.2. Makroekonomikos objektas	23
1.1.3. Makroekonomika ir ekonominė politika	25
1.1.4. Ekonomikos sistema ir jos tikslai	26
1.1.5. Istorinė ekonomikos sistemų raida	29
1.2. PAGRINDINIAI MAKROEKONOMIKOS RODIKLIAI IR EKONOMINĖ POLITIKA	33
1.2.1. Pagrindiniai makroekonomikos rodikliai	33
1.2.2. Ekonominės politikos tikslai, priemonės ir problemos	37
1.2.3. Ekonomikos prognozavimas	40
1.2.4. Klasikinė ir kitos svarbiausios šiuolaikinės ekonomikos teorijos	43
1.2.4.1. <i>Ekonomikos mokslo raida</i>	43
1.2.4.2. <i>Pagrindinės šiuolaikinės ekonomikos teorijos ir metodologija</i>	51
2. NACIONALINIŲ PAJAMŲ APSKAITA	63
2.1. EKONOMIKOS SISTEMOS PAGRINDINIAI ELEMENTAI IR JŲ TARPUSAVIO RYŠIAI	63
2.2. BENDRASIS VIDAUS PRODUKTAS IR BENDRASIS NACIONALINIS PRODUKTAS	67
2.3. KAINŲ LYGIO POVEIKIS BENDROJO VIDAUS PRODUKTO APIMČIAI	70
2.4. BENDROJO VIDAUS PRODUKTO NUSTATYMO BŪDAI	77
2.4.1. Gamybos metodas	77
2.4.2. Išlaidų apskaitos metodas	82
2.4.3. Pajamų apskaitos metodas	86
2.5. SRAUTAI IR FONDAI EKONOMIKOJE	90
2.6. PAGRINDINIAI NACIONALINIŲ PAJAMŲ RODIKLIAI	93
2.7. GRYNOJI EKONOMINĖ GEROVĖ	95

3.	NACIONALINIS PRODUKTAS: GAMYBA, PASKIRSTYMAS, VARTOJIMAS	100
3.1.	PREKIŲ IR PASLAUGŲ GAMYBA. GAMYBOS VEIKSNIAI IR GAMYBOS FUNKCIJA	100
3.2.	NACIONALINIO PRODUKTO PASKIRSTYMAS PAGAL GAMYBOS VEIKSNIUS	102
3.3.	PREKIŲ IR PASLAUGŲ NAUDOJIMAS	109
3.3.1.	Vartojimo paklausa ir vartojimo funkcija. Ribinis ir vidutinis polinkis vartoti	109
3.3.2.	Taupymo funkcija. Ribinis ir vidutinis polinkis taupyti	115
3.3.3.	Investicijų paklausa ir investicijų funkcija	118
4.	BENDROJI PAKLAUSA IR BENDROJI PASIŪLA. PUSIAUSVYROS NACIONALINIS PRODUKTAS	125
4.1.	BENDROJI PAKLAUSA IR JOS STRUKTŪRA PAGRINDINIUOSE MAKROEKONOMIKOS MODELIUOSE. BENDROSIOS PAKLAUSOS KREIVĖ ...	125
4.2.	PUSIAUSVYROS NACIONALINIS PRODUKTAS: PAKLAUSOS ASPEKTAS	129
4.3.	PUSIAUSVYROS NACIONALINIO PRODUKTO KITIMAS. MULTIPLIKATORIUS	136
4.4.	BENDROJI PASIŪLA, JOS KITIMO VEIKSNIAI	141
4.5.	PUSIAUSVYROS NACIONALINIS PRODUKTAS: PASIŪLOS ASPEKTAS	146
4.6.	POTENCIALIOJO NACIONALINIO PRODUKTO IR PUSIAUSVYROS NACIONALINIO PRODUKTO SAVEIKA: NUOSMUKIO IR INFLIACIJOS TARPSNIAI	152
4.7.	TAUPYMO PARADOKSAS	155
5.	FISKALINĖ POLITIKA	159
5.1.	VALSTYBĖS FISKALINĖS POLITIKOS ESMĖ	159
5.1.1.	Valstybės pajamos ir išlaidos	159
5.1.2.	Mokesčių sistema. Lafero kreivė	162
5.1.3.	Valstybės biudžeto lygtis	164
5.2.	VYRIAUSYBĖS SEKTORIAUS POVEIKIS VARTOJIMO IŠLAIDOMS IR TAUPYMUUI	165
5.2.1.	Autonominių mokesčių poveikis vartojimo išlaidoms ir taupymui	166
5.2.2.	Proporcingų grynųjų mokesčių poveikis vartojimo išlaidoms ir taupymui	168

5.3.	DISKRETINĖ FISKALINĖ POLITIKA	172
5.3.1.	Vyriausybės išlaidų poveikis pusiausvyros nacionaliniam produktui	172
5.3.2.	Mokesčių poveikis pusiausvyros nacionaliniam produktui	175
5.3.2.1.	<i>Autonominių mokesčių poveikis pusiausvyros nacionaliniam produktui</i>	175
5.3.2.2.	<i>Proporcingų grynujų mokesčių poveikis pusiausvyros nacionaliniam produktui</i>	178
5.3.3.	Vyriausybės išlaidų ir mokesčių bendras poveikis pusiausvyros nacionaliniam produktui	182
5.3.3.1.	<i>Vyriausybės išlaidų ir mokesčių bendras poveikis pusiausvyros nacionaliniam produktui, esant autonominei mokesčių sistemai</i>	182
5.3.3.2.	<i>Vyriausybės išlaidų ir mokesčių bendras poveikis pusiausvyros nacionaliniam produktui, esant proporcingai mokesčių sistemai</i>	184
5.3.4.	Fiskalinės politikos priemonių naudojimas	187
5.4.	NEDISKRETINĖ FISKALINĖ POLITIKA	188
5.5.	VISIŠKO UŽIMTUMO BIUDŽETAS – FISKALINĖS POLITIKOS ĮVERTINIMO KRITERIJUS	190
5.6.	FISKALINĖS POLITIKOS ĮGYVENDINIMO PROBLEMOS	191
5.7.	UŽSIENIO PREKYBOS POVEIKIS PUSIAUSVYROS NACIONALINIAM PRODUKTUI	192
6.	PINIGAI IR ŠIUOLAIKINIAI BANKAI	199
6.1.	PINIGŲ FUNKCIJOS	199
6.2.	ISTORINĖ PINIGŲ RAIDA	202
6.3.	PINIGŲ RINKA	209
6.3.1.	Pinigų paklausa	209
6.3.2.	Pinigų pasiūla	219
6.3.3.	Pusiausvyra pinigų rinkoje	224
6.4.	BANKAI, JŲ ATSIRADIMAS, FUNKCIJOS IR RŪŠYS	227
6.5.	ATSKIRAS KOMERCINIS BANKAS BANKŲ SISTEMOJE	229
6.6.	KOMERCINIŲ BANKŲ SISTEMA. PINIGŲ MULTIPLIKATORIUS	238

7.	CENTRINIS BANKAS IR MONETARINĖ POLITIKA ...	245
7.1.	CB, JO FUNKCIJOS IR VEIKLOS ORGANIZAVIMAS	245
7.2.	CB ĮVAIRIOSE ŠALYSE IR JŲ NEPRIKLAUSOMYBĖS PROBLEMAS	247
7.3.	MONETARINĖ POLITIKA, JOS ĮGYVENDINIMO PRINCIPAI IR PRIEMONĖS	255
7.4.	MONETARINĖS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS	264
7.5.	MONETARINĖ POLITIKA: TRUMPOJO IR ILGOJO LAIKOTARPIŲ RINKOS REGULIAVIMAS	269
7.5.1.	Pinigų rinkos reguliavimo mechanizmas trumpuoju laikotarpiu	269
7.5.2.	Pinigų rinkos reguliavimo mechanizmas ilguoju laikotarpiu	273
7.6.	MONETARINĖ POLITIKA IR TARPTAUTINĖ EKONOMIKA	275
7.7.	MONETARINĖS IR FISKALINĖS POLITIKOS POVEIKIS IR JŲ DERINIMAS	278
8.	MONETARINĖ IR FISKALINĖ POLITIKA	
	UŽDAROJE EKONOMIKOJE	284
8.1.	PREKIŲ RINKA IR IS KREIVĖ	284
8.1.1.	Investicijos ir palūkanų norma	285
8.1.2.	Investicijų paklausos kreivė	286
8.1.3.	Palūkanų norma ir bendroji paklausa: IS kreivė	287
8.2.	PINIGŲ RINKA IR LM KREIVĖ	294
8.3.	PUSIAUSVYRA PREKIŲ IR PINIGŲ RINKOSE	298
8.4.	MONETARINĖS POLITIKOS POVEIKIS	299
8.4.1.	Stiprus skatinančiosios monetarinės politikos poveikis	300
8.4.2.	Silpnas skatinančiosios monetarinės politikos poveikis	301
8.5.	SKATINANČIOJI FISKALINĖ POLITIKA IR IŠSTŪMIMAS	303
8.5.1.	Skatinančiosios fiskalinės politikos poveikis IS kreivei	303
8.5.2.	Stiprus ir silpnas fiskalinės politikos poveikis	305
8.6.	FISKALINĖ POLITIKA, MONETARINĖ POLITIKA IR ŠIŲ POLITIKŲ DERINYS	306
8.6.1.	Fiskalinės politikos multiplikatoriaus priklausomybė nuo monetarinės reakcijos	306
8.6.2.	Monetarinės ir fiskalinės politikos derinys	308

8.7.	IS-LM MODELIO PANAUDOJIMAS STABILIZAVIMO POLITIKOJE	309
9.	MAKROEKONOMIKOS BENDROJI PUSIAUSVYRA ...	312
9.1.	MAKROEKONOMIKOS PAKLAUSOS KREIVĖ – KAINŲ, NACIONALINIO PRODUKTO IR PALŪKANŲ NORMOS DERINYS	313
9.2.	DARBO RINKA IR BENDROSIOS PASIŪLOS KREIVĖ ...	316
9.3.	MAKROEKONOMIKOS PASIŪLOS KREIVĖ – KAINŲ, NACIONALINIO PRODUKTO IR UŽIMTUMO DERINYS	320
9.4.	MONETARINĖS IR FISKALINĖS POLITIKOS ĮTAKA BENDRAJAI PAKLAUSAI. EKLEKTINĖ BENDROSIOS PASIŪLOS KREIVĖ	321
9.5.	DARBO UŽMOKESTIS DARBO RINKOJE	326
9.6.	TRUMPOJO LAIKOTARPIO BENDROSIOS PASIŪLOS TIESĖ. KAINŲ IR DARBO UŽMOKESČIO PRISIDERINIMAS	327
9.7.	MAKROEKONOMIKOS BENDROSIOS PUSIAUSVYROS MODELIS. KAINŲ, NACIONALINIO PRODUKTO IR UŽIMTUMO PRISIDERINIMAS	329
9.8.	MAKROEKONOMIKOS BENDROSIOS PUSIAUSVYROS MODELIS, NAUDOJANT MDS-AS IR IS-LM KREIVES	331
9.9.	BENDROSIOS MAKROEKONOMIKOS PUSIAUSVYROS MODELIO PRAKTINIS NAUDOJIMAS	335
10.	EKONOMINIO AUGIMO TEORIJA	342
10.1.	EKONOMINIO AUGIMO TEORIJOS ESMĖ	342
10.2.	EKONOMINIO AUGIMO KLASIFIKACIJA	345
10.3.	EKONOMINIO AUGIMO VEIKSNIAI IR JŲ POVEIKIO AUGIMUI CHARAKTERISTIKA	347
10.4.	TEORINIAI EKONOMINIO AUGIMO MODELIAI IR JŲ PRAKTINĖ REIKŠMĖ	348
10.4.1.	Teorinis ekonominio augimo modelis tobulosios konkurencijos sąlygomis	350
10.4.2.	Teoriniai ekonominio augimo modeliai netobulosios konkurencijos sąlygomis	358
10.5.	EKONOMINIS AUGIMAS IR EKONOMINĖS RAIDOS CIKLIŠKUMAS	371

11. NEDARBAS	377
11.1. NEDARBAS IR JO PRIEŽASTYS. NATŪRALUSIS NEDARBO LYGIS	378
11.1.1. Darbo jėgos ir nedarbo sąvokos	378
11.1.2. Nedarbo priežastys	387
11.1.3. Nedarbo tipai. Natūralusis nedarbo lygis	397
11.2. NEDARBO PASEKMĖS IR NUOSTOLIAI	402
11.3. NEDARBAS IR UŽIMTUMO REGULIAVIMAS	406
11.4. PAGRINDINIAI NEDARBO RODIKLIAI	412
11.4.1. Nedarbo trukmė	412
11.4.2. Nedarbas tarp atskirų demografinių grupių	414
12. INFLIACIJA	418
12.1. INFLIACIJA, JOS FORMOS IR TEMPAI	418
12.1.1. Infliacijos turinys	418
12.1.2. Infliacijos formos	420
12.1.3. Infliacijos matavimo būdai	422
12.2. INFLIACIJOS PRIEŽASTYS	424
12.2.1. Bendrosios paklausos sukelta infliacija	424
12.2.1.1. <i>Pinigų pasiūla kaip infliacijos sąlyga</i>	426
12.2.1.2. <i>Valstybės biudžeto deficitas ir infliacija</i>	430
12.2.1.3. <i>Infliacinis mokestis ir senjoražas</i>	430
12.2.2. Bendrosios pasiūlos (kaštų) infliacija	433
12.2.2.1. <i>Pasiūlos sutrikimai ir infliacija</i>	434
12.2.2.2. <i>Darbo užmokestis ir kaštų infliacija</i>	436
12.2.2.3. <i>Infliacijos lūkesčiai</i>	437
12.3. INFLIACIJA IR NEDARBAS. FILIPSO KREIVĖ	438
12.3.1. Darbo užmokestis, infliacija ir nedarbas	439
12.3.2. Trumpojo laikotarpio Filipso kreivė	441
12.3.3. Ilgojo laikotarpio Filipso kreivė	443
12.3.4. Racionalių lūkesčių teorija ir nedarbo- infliacijos problema	445
12.4. EKONOMINĖS IR SOCIALINĖS INFLIACIJOS PASEKMĖS	448
12.4.1. Numatytos infliacijos pasekmės	449
12.4.1.1. <i>Numatyta infliacija ir realioji palūkanų norma</i>	449
12.4.1.2. <i>Numatytos infliacijos kaštai</i>	451
12.4.2. Netikėtos infliacijos pasekmės	452
12.5. INFLIACIJOS MAŽINIMO BŪDAI	454
12.5.1. Pajamų indeksavimas	455

12.5.2.	Infliacijos kontrolė	456
12.5.3.	Antiinfliacinė politika	457
12.5.3.1.	<i>Bendrosios paklausos mažinimas ir jo padariniai</i>	457
12.5.3.2.	<i>Antiinfliacinė pasiūlos politika</i>	462
13.	ATVIROSIOS EKONOMIKOS	
	MAKROEKONOMIKA	465
13.1.	VALIUTŲ RINKA. FIKSUOTAS IR PLAUKIOJANTIS VALIUTOS KURSAS	465
13.2.	MOKĖJIMŲ BALANSAS	469
13.3.	REALUSIS VALIUTOS KURSAS	473
13.4.	MOKĖJIMŲ BALANSO ELEMENTŲ KITIMAS	474
13.5.	VIDINĖ IR IŠORINĖ PUSIAUSVYRA	476
13.6.	MOKĖJIMŲ BALANSAS, PINIGŲ PASIŪLA, PRISIDERINIMAS, MONETARINĖ IR FISKALINĖ POLITIKA, ESANT FIKSUOTAM VALIUTOS KURSUI ...	478
13.7.	DEVALVACIJOS PASEKMĖS TRUMPŲJU, VIDUTINIŲJU IR ILGUŲJU LAIKOTARPIU	481
13.8.	PERKAMOSIOS GALIOS PARITETAS IR SPEKULIACIJOS ĮTAKA PLAUKIOJANČIAJAM VALIUTOS KURSUI	484
13.9.	MONETARINĖ IR FISKALINĖ POLITIKA, ESANT PLAUKIOJANČIAJAM VALIUTOS KURSUI	487
13.10.	MAŽOS ATVIROSIOS EKONOMIKOS MODELIS	489
13.11.	DIDELĖS ATVIROSIOS EKONOMIKOS MODELIS	495
14.	REALAUS EKONOMINIO CIKLO TEORIJA	499
14.1.	REALIOJI BENDROJI PAKLAUSA IR REALIOJI BENDROJI PASIŪLA	499
14.2.	REALAUS EKONOMINIO CIKLO MODELIS	503
14.2.1.	Fiskalinės politikos poveikis realaus ekonominio ciklo modelyje	505
14.2.2.	Technikos bei technologinių gamybos pasikeitimų poveikis realaus ekonominio ciklo modelyje	506
14.3.	REALAUS EKONOMINIO CIKLO TEORIJOS PAGRINDINIAI DISKUSIJŲ OBJEKTAI	507
14.3.1.	Svarbių technologinių gamybos pasikeitimų vaidmuo realaus ekonominio ciklo teorijoje	507
14.3.2.	Nedarbo priežastys realaus ekonominio ciklo teorijoje	512

14.3.3.	Pinigų neutralumo vaidmuo realaus ekonominio ciklo teorijoje	514
14.3.4.	Darbo užmokesčio ir kainų lankstumas realaus ekonominio ciklo teorijoje	515
14.4.	EKONOMIKOS MOKSLAS KAIP DINAMINIS PROCESAS	515
15.	TARPTAUTINĖ PREKYBA IR PREKYBOS POLITIKA	517
15.1.	PALYGINAMASIS PRANAŠUMAS	517
15.1.1.	Palyginamojo pranašumo dėsnio esmė	517
15.1.2.	Palyginamojo pranašumo pasekmės	521
15.1.3.	Palyginamojo pranašumo principo taikymas daugiau nei dviems prekėms	522
15.1.4.	Palyginamasis pranašumas dėl skirtingo santykio tarp gamybos veiksnių	523
15.2.	TARPTAUTINĖ PREKYBA ŠAKOS VIDUJE	523
15.3.	TARPTAUTINĖS PREKYBOS STRUKTŪRA	525
15.3.1.	Tarptautinės prekybos pobūdis	525
15.3.2.	Tarptautinės prekybos prekinė struktūra	528
15.3.3.	Lietuvos užsienio prekybos pobūdis ir prekinė struktūra	530
15.4.	TARPTAUTINĖS PREKYBOS NAUDA IR ŽALA	531
15.5.	TARPTAUTINĖS PREKYBOS POLITIKOS FORMOS IR PRIEMONĖS	532
15.5.1.	Tarptautinės prekybos politikos formos	532
15.5.2.	Tarptautinės prekybos politikos priemonės	534
15.5.2.1.	<i>Muito poveikis kainai ir gamybos apimčiai</i>	534
15.5.2.2.	<i>Visuomeniniai muitų kaštai (gerovės nuostoliai)</i>	535
15.5.2.3.	<i>Muitų naudojimą pateisinantys argumentai</i>	537
15.5.3.	Kitos tarptautinės prekybos politikos priemonės	539
15.6.	NAUJOS TENDENCIJOS TARPTAUTINĖS PREKYBOS POLITIKOJE	542
16.	TARPTAUTINĖ PINIGŲ SISTEMA IR TARPTAUTINIAI FINANSAI	545
16.1.	VALIUTŲ KURSŲ REŽIMAI	545
16.2.	AUKSO STANDARTAS	545
16.2.1.	Aukso standarto veikimo sąlygos	545

16.2.2.	Mokėjimų balanso reguliavimas esant aukso standartui	547
16.2.3.	Aukso standarto veikimo įvertinimas	549
16.3.	FIKSUOTI VALIUTŲ KURSAI. DOLERIO STANDARTAS	550
16.4.	PLAUKIOJANTYS VALIUTŲ KURSAI	553
16.4.1.	Plaukiojančių valiutų kursų panaudojimo problemos	553
16.4.2.	Reguliuojamai plaukiojantys valiutų kursai	555
16.5.	FIKSUOTŲ IR PLAUKIOJANČIŲ VALIUTŲ KURSŲ NAUDOJIMO PRANAŠUMAI IR TRŪKUMAI	556
16.6.	TARPTAUTINĖS POLITIKOS KOORDINAVIMAS	559
17.	BESIVYSTANČIŲ ŠALIŲ PROBLEMOS PASAULIO EKONOMIKOJE	567
17.1.	NELYGYBĖ IR JOS NUSTATYMO BŪDAI	567
17.2.	TURTINGOS IR EKONOMIŠKAI ATSILIKUSIOS ŠALYS	570
17.3.	BESIVYSTANČIŲ ŠALIŲ EKONOMINIO VYSTYMOSI YPATUMAI	577
17.4.	VALSTYBĖS VAIDMUO	583
17.5.	BESIVYSTANČIŲ ŠALIŲ VYSTYMOSI KELIAI	585
17.5.1.	Ekonomikos vystymas, naudojant pajamas iš pirminių produktų eksporto	586
17.5.2.	Industrializacijos įtaka šalies vystymuisi	590
17.5.3.	Skolinimasis ir vystymasis	594
17.5.4.	Pagalba atsilikusioms šalims	601
17.5.5.	Lietuvos ekonomikos vystymo problemos	602
	PAGRINDINIAI SUTRUMPINIMAI.....	605
	PAGRINDINIŲ TERMINŲ ŽODYNAS	610
	LITERATŪRA	635